

Tin
Turković
Nikolina
Maraković

Projekt IRCLAMA Međunarodnoga istraživačkog centra za kasnu antiku i srednji vijek Sveučilišta u Zagrebu

U ožujku 2006. godine Međunarodni istraživački centar (MIC) za kasnu antiku i srednji vijek Sveučilišta u Zagrebu odazvao se na natječaj Europske komisije u sklopu 6. okvirnog programa i poziva INCO Specific Support Actions za zapadni Balkan. Apliciranje za sredstva Europske komisije bilo je logičan nastavak dosljednoga provođenja programske politike Centra, koji se pod vodstvom prof. dr. sc. Miljenka Jurkovića u proteklih šesnaest godina razvio u vodeći europski centar za proučavanje kasnoantičke i srednjovjekovne europske kulturne baštine. Prijava na natječaj temeljila se na jasno prepoznatim razvojnim strategijama MIC-a za kasnu antiku i srednji vijek – diversifikaciji programa, povećanju opsega produkcije i usluga, edukaciji i prijenosu znanja te orijentaciji prema partnerstvu i suradnji.

Projekt IRCLAMA (International Research Centre for Late Antiquity and the Middle Ages) odobren je u prosincu 2006. godine, a službeno je započeo s provedbom 1. ožujka 2007. godine. Predviđeno trajanje projekta bilo je 30 mjeseci, a izveden je uz podršku suradničkih institucija – Muzeja grada Šibenika, Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu, Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Šibeniku i Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Puli. Istaknuto mjesto među suradnicima imala je Turistička zajednica grada Skradina na čelu s ravnateljicom Karmen Bičanić-Španjol, koja je stvorila preduvjete za europska ulaganja u kulturnu baštinu skradinskoga područja. Turistička zajednica grada Skradina bila je nositelj

projekta pod nazivom “Turina i Bribir” (financiranog putem programa CARDS), na čije se uspješno okončanje u velikoj mjeri oslonio projekt MIC-a za kasnu antiku i srednji vijek.

Opći je cilj projekta bilo programsko i institucionalno jačanje Centra kao značajnog faktora u znanstvenom razvoju na području arheologije i povijesti umjetnosti u Hrvatskoj i Europi, ali i širenje njegovih geografskih okvira djelovanja te unapređenje ukupnog utjecaja njegove aktivnosti povećanom mobilizacijom mladih znanstvenika, kvalitetnijom diseminacijom rezultata istraživanja i poticanjem lokalnoga socioekonomskog razvoja uporabom rezultata znanstvenih istraživanja.

Specifični ciljevi projekta bili su jačanje Centra zapošljavanjem mladih znanstvenika i administrativnoga osoblja; strateško planiranje i formiranje upravljačkih struktura; razvoj dugoročnih partnerstava, interdisciplinarnih mreža i platformi suradnje u nacionalnome i regionalnome kontekstu te u kontekstu Europske Unije; jačanje istraživačkoga i edukacijskoga kapaciteta Centra edukacijom suradnika, razvoj obrazovnih metoda i programa, zatim povećano sudjelovanje studenata diplomskih i poslijediplomskih studija te akademskoga osoblja u aktivnostima Centra i, naposljetku, razvoj *online* resursa, publikacija i obrazovnoga kurikulumuma kao sredstava diseminacije znanja i rezultata istraživanja.

Projektne su se aktivnosti odvijale pod vodstvom voditelja Centra (prof. dr. sc. Miljenka Jurkovića, Filozofski fakultet u

→ Edukacijska radionica, Skradin-Bribir

Zagrebu) i izvršnog voditelja projekta (Tina Turkovića, asistenta na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu) u tri programa: program istraživanja i edukacije (koordinator dr. sc. Nikolina Maraković, viši asistent na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu), izdavački program (koordinator Iva Marić, asistent na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu) te program

arheoloških parkova (koordinator Tin Turković). U projektne su aktivnosti bili uključeni također asistenti Maja Zeman, Ivan Basić i Josipa Lulić (Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu).

Aktivnosti predviđene edukacijskim programom projekta IRCLAMA bile su zamišljene kao poligon za kreiranje novoga, interdisciplinarnog pristupa u razmatranju i rješavanju problema valorizacije, zaštite i

eksploatacije kulturne baštine te, osim toga, kao jedno od važnih polazišta za jačanje suradnje s lokalnim i nacionalnim obrazovnim i kulturnim ustanovama, nacionalnim i lokalnim službama zaštite spomenika te s jedinicama lokalne samouprave i turističkim zajednicama. Program se sastojao od dva dijela, vezana uz dvije različite hrvatske regije i uz različite spomeničke cjeline. Prvi je dio programa ostvaren na području Istre, odnosno šire okolice grada Bala, a drugi na području Skradina i Bribira. U skladu s osobitostima lokaliteta formulirana su i dva posve različita interdisciplinarna kurikula, koji su sadržavali niz tematskih cjelina povezanih uz proučavanje, očuvanje i prezentaciju spomenutih lokaliteta. Radionice su bile namijenjene prvenstveno studentima različitih fakulteta, budućim stručnjacima na području humanističkih, društvenih, prirodnih i tehničkih znanosti (posebno arheologije, povijesti umjetnosti, povijesti, klasične filologije, etnologije, sociologije, ekonomije, turizma, biologije, arhitekture, uređenja krajobraza i dr.), ali i zaposlenicima u znanstvenim i kulturnim institucijama i gospodarskoj djelatnosti. Radionice su održane tijekom 2008. i 2009. godine, a u njima je sudjelovalo tridesetak polaznika. Predviđeni je program uspješno realiziran uza sudjelovanje niza stručnjaka iz različitih područja djelovanja koja se dotiču problema proučavanja, očuvanja i prezentacije kulturne baštine.

Jedno od najznačajnijih postignuća istraživačkoga dijela programa bila je izrada digitalne baze podataka koja zasad sadržava samo materiju obuhvaćenu znanstvenim projektom, ali će u budućnosti biti popunjavana sadržajem vezanim uza sve spomenike hrvatske i svjetske kulturne baštine. Naime, Centar je istodobno i nositelj međunarodnog projekta *Corpus architecturae religiosae europae saec. IV-X* (CARE) čiji je prvenstveni cilj prikupiti, obraditi i objaviti sve znanstvene spoznaje o sakralnoj arhitekturi prvih tisuću godina kršćanstva. Digitalna će baza podataka, stoga, biti prvi i najveći

znanstveni repozitorij podataka o kasnoantičkoj i srednjovjekovnoj arhitekturi i umjetnosti. Inovativni aspekt baze je i integracija GIS aplikacije koja omogućuje precizno i georeferencirano pretraživanje lokaliteta i nalaza. Pilot-projekt za tu informacijsku bazu, prezentiran na međunarodnom znanstvenom skupu u Motovunu 2008. godine, bio je izvrsno prihvaćen od većine prisutnih europskih suradnika. Centar je do danas dovršio prvu eksperimentalnu fazu u modeliranju metapodatkovnih shema te će, uza suradnju međunarodnih partnera, nastaviti provoditi eksperimentalne cikluse kako bi unaprijedio standard prezentacije specifičnih arheoloških i povijesno-umjetničkih podataka. Pri tome, Centar namjerava pokrenuti i zaseban projekt koji bi razradio protokole za sakupljanje i modeliranje tih podataka, jer obje struke znatno zaostaju za standardima u izgradnji infrastrukturnih mreža.

U sklopu izdavačkoga programa projekta IRCLAMA nastavljeno je izdavanje godišnjega međunarodnog znanstvenog časopisa *Hortus artium medievalium*, izdana je nova publikacije u nizu *Dissertationes et monographiae* (M. Jurković, J.-P. Caillet, P. Chevalier, I. Matejčić, I. Marić, N. Maraković, I. Basić: *Velika Gospa près de Bale (Istrie)*, Vol I., Zagreb, 2007.), a uskoro će biti objavljen i drugi volumen toga monografskog prikaza te prvi svezak novoga niza publikacija *Studia Varvarina*. Osim toga, izrađene su različite vrste promotivnog materijala (internetske stranice, CD, brošure i sl.) kako bi se buduće suradnike i širu javnost upoznao sa svim djelatnostima Centra.

Svojim aktivnostima MIC za kasnu antiku i srednji vijek podupire regionalne i lokalne uprave u razvoju sveobuhvatne kulturne strategije koja usko prati programe kulturnoga, ali i ekonomskog i obrazovnog razvoja. Istu je zadaću imala i izrada tehničke dokumentacije te studija izvedivosti za dva arheološka parka (Bribirska glavica i Bale-Guran), koje su izrađene u suradnji s europskim stručnjacima i lokalnim partnerima.

Pokrenuvši projekt IRCLAMA, MIC za kasnu antiku i srednji vijek preusmjerio je fokus

svojih aktivnosti s uskoga znanstvenog područja na područje opće kulturne politike. Cilj ovakve strategije jest, među ostalim, omogućiti pristup informacijama lokalnim kulturnim ustanovama te na taj način pomoći u prevladavanju ograničenja regionalnih kulturnih centara koji su dosad bili isključeni iz znanstvenih projekata, kao i poduprijeti razvoj snažnih i dobro informiranih centara kulturnoga života u lokalnoj zajednici. U suradnji s lokalnim institucijama Centar nastoji ojačati mehanizme diseminacije znanja i protoka relevantnih informacija. Nadalje, cilj je Centra decentralizacija stečena znanja primjenom novih tehnologija, digitalnih baza podataka, mreža informacija i specijaliziranoga obrazovanja lokalnih partnera.

Značaj međunarodne suradnje u sklopu projekta jest uvođenje arheoloških i povijesno-umjetničkih istraživanja hrvatske kulturne baštine u sferu europskih istraživanja, ali i širenje europskoga polja istraživanja na segment europske baštine koji je dosad neopravdano isključivan iz arheoloških i povijesno-umjetničkih sinteza. Razmjena

praktičnih znanja i pristup metodama razvijenim u zemljama sa znatno većim resursima namijenjenim znanstvenim istraživanjima predstavlja snažan poticaj hrvatskoj znanstvenoj zajednici da se uključi u međunarodnu suradnju. Gostujući stručnjaci uključeni u edukacijske aktivnosti bili su značajan izvor novoga znanja, a njima je zauzvrat pružena prilika da prošire opseg svojih istraživanja na neke od vrlo zanimljivih, dosad neistraženih lokaliteta.

Naposljetku, najznačajniji rezultat projekta je međusobno približavanje novih praksi u pristupu kulturnoj baštini stvarnom suradnjom različitih struka na određenom lokalitetu. Projekt je mobilizirao više od stotinu znanstvenika, kako onih s iznimnim iskustvom tako i mladih znanstvenika koji se nalaze na samom početku svoje istraživačke karijere. Pri tome, multidisciplinarni pristup određenim arheološkim lokalitetima, koji je uključio povijesne, ekonomske i prirodoslovne znanosti, provedbom projekta razvio se u interdisciplinarni te oblikovao standard u očuvanju kulturne baštine. x